

**HOTUBA YA MHESHIMIWA DKT. ELIEZER MBUKI FELESHI,
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI AKIWASILISHA MUSWADA WA
SHERIA YA MAREKEBISHO YA SHERIA MBALIMBALI (NA. 7) WA
MWAKA 2021 (THE WRITTEN LAWS (MISCELLANEOUS AMENDMENTS)
(NO. 7) BILL, 2021) KATIKA BUNGE LA JAMHURI YA MUUNGANO WA
TANZANIA**

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 99 ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Mwaka 2020, naomba kutoa Hoja kwamba Muswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria Mbalimbali (Na. 7) wa Mwaka 2021 **(The Written Laws (Miscellaneous Amendments) (No. 7) Bill, 2021)** kama ulivyorekebishwa kwa mujibu wa Jedwali la Marekebisho sasa usomwe kwa Mara ya Pili na Bunge lako Tukufu lijadili na hatimaye lipitisha Muswada huu kuwa sehemu ya Sheria za Nchi.

Mheshimiwa Spika, awali ya yote, naomba kabla ya kutoa maelezo kuhusu Muswada huu nianze kwa kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa kutujalia neema zake na kutuwezesha kuvuka salama na kuingia Mwaka Mpya wa 2022. Kwa namna ya pekee naomba nichukue fursa hii kuwatakieni nyote HERI YA MWAKA MPYA, 2022.

Naomba Mwenyezi Mungu aendelee kutulinda na kutuongezea Busara katika kutekeleza majukumu yetu ya Kibunge.

Mheshimiwa Spika, napenda nitumie nafasi hii kumpongeza sana Mhe. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mhe. Philip Isdor Mpango, Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, na Mhe. Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb), Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Mawaziri na Naibu Mawaziri wote kwa kazi kubwa wanayoifanya katika kuwaletea maendeleo wananchi wote wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Mheshimiwa Spika, ninakupongeza wewe mwenyewe kwa kuchaguliwa kwa kishindo na wabunge wote yaani kwa asilimia mia moja kuwa Spika wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Ninakutakia heri katika utekelezaji wa majukumu yako haya mapya. Aidha, napenda kuwapongeza Mawaziri na Naibu Mawaziri wote wapya walioteuliwa na Mhe. Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Mhe. Samia Suluhu Hassan, kushika nafasi hizo na ninaahidi kuwapatia ushirikiano wa kutosha katika utekelezaji wa majukumu yenu. Vilevile, napenda kumpongeza Mhe. Emmanuel Lekishon Shangai (Mb), kwa kuchaguliwa na

wananchi wa Jimbo la Ngorongoro kuwa Mbunge wa Jimbo hilo kufuatia kifo cha aliyekuwa Mbunge wa Jimbo hilo Marehemu William Ole Nasha.

Mheshimiwa Spika, ninawashukuru Mawaziri wote kwa ushirikiano wanaoipatia Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali katika kutekeleza majukumu yake. Aidha, napenda kuchukua nafasi hii kukupongeza wewe binafsi na Waheshimiwa Wenyevidi wa Bunge kwa kuongoza na kusimamia vikao na mijadala ndani ya Bunge letu kwa umahiri. Ninawapongeza pia Waheshimiwa Wabunge kwa kuendelea kutekeleza ipasavyo wajibu wao wa Kikatiba wa kutunga sheria pamoja na kuisimamia Serikali.

Mheshimiwa Spika, ninawapongeza watumishi wote wa Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali wakiongozwa na Naibu Mwanasheria Mkuu wa Serikali, Dkt. Evaristo Emanuel Longopa, kwa kuendelea kutekeleza majukumu na kazi za Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali kwa ufanisi, ikiwemo kuandaa Muswada huu ambao ulisimamiwa kwa karibu na Bw. Onorius J. Njole, Mwandishi Mkuu wa Sheria akishirikiana na Waandishi wa Sheria wa Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali. Tunatambua na

tutaendelea kuhakikisha kuwa tunatekeleza majukumu yetu kwa weledi, ufanisi na kwa kuweka mbele maslahi ya Nchi yetu.

Mheshimiwa Spika, kuhusu Muswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria Mbalimbali (Na. 7) wa Mwaka 2021 (**The Written Laws (Miscellaneous Amendments) (No. 7) Bill, 2021**) ambao uko mbele ya Bunge lako Tukufu, ninapenda kuishukuru Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Katiba na Sheria inayoongozwa na Mhe. Najma Murtaza Giga (Mbunge wa Viti Maalum) kwa ushirikiano na ushauri waliotupatia wakati wa kupitia Muswada huu mbele ya Kamati hiyo. Kamati hii ilifanya kazi kubwa na nzuri sana ya kuchambua Muswada huu kwa makini, kusikiliza na kuchambua maoni yaliyowasilishwa na wadau mbalimbali waliofika mbele ya Kamati hiyo na kuishauri Serikali kuuboresha Muswada huu.

Mheshimiwa Spika, Serikali imezingatia ushauri wa Kamati na imeleta Jedwali la Marekebisho kwa kuzingatia ipasavyo ushauri huo muhimu.

Mheshimiwa Spika, Muswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria Mbalimbali (Na. 7) wa Mwaka 2021, **(The Written Laws (Miscellaneous Amendments) (No. 7) Bill, 2021)** kama ulivyowasilishwa unapendekeza marekebisho katika Sheria zifuatazo:

1. Sheria ya Chuo cha Usimamizi wa Wanyamapori, Sura ya 209;
2. Sheria ya Hakimiliki na Hakishiriki, Sura ya 218;
3. Sheria ya Mwenendo wa Makosa ya Jinai, Sura ya 20;
4. Sheria ya Makosa ya Uhujumu Uchumi na Uhalifu wa Kupangwa, Sura ya 200;
5. Sheria ya Ofisi ya Taifa ya Mashtaka, Sura ya 430;
6. Sheria ya Baraza la Michezo la Taifa, Sura ya 49;
7. Sheria ya Kanuni za Adhabu, Sura ya 16;
8. Sheria ya Upatikanaji wa Huduma ya Mawasiliano kwa Wote, Sura ya 422; na
9. Sheria ya Veterinari, Sura ya 319.

Mheshimiwa Spika, Muswada huu umegawanyika katika Sehemu Kumi ambapo Sehemu ya Kwanza ya Muswada inaainisha masharti ya utangulizi, ikiwa ni pamoja na jina la Sheria

inayopendekezwa na tamko la marekebisho ya Sheria mbalimbali zinazokusudiwa kufanyiwa marekebisho kupitia Muswada huu.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Pili ya Muswada inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Chuo cha Usimamizi wa Wanyamapori, (Sura ya 209) ambapo inapendekezwa kurekebisha kifungu cha 2 ili kufuta baadhi ya tafsiri za misamiati na kuongeza tafsiri za misamiati mipya kwa lengo la kutoa ufafanuzi wa misamiati iliyotumika katika Sheria hiyo sambamba na marekebisho yanayopendekezwa. Aidha, inapendekezwa kufanya marekebisho ya jumla ili kufuta cheo cha “Principal” na badala yake kutumia cheo cha “Rector”. Lengo la marekebisho haya ni kuendana na miongozo ya Baraza la Ithibati la Vyuo vya Ufundi (NACTE). Marekebisho kama haya pia yanapendekezwa kufanyika katika vifungu vya 6 na 7 ili kufuta cheo cha “Deputy Principal” na badala yake kutumia cheo cha “Deputy Rector”.

Kifungu cha 3 kinarekebishwa kwa lengo la kukiwezesha Chuo kutoa shahada na kupanua wigo wa majukumu ya Chuo ili kujumuisha utoaji wa huduma za utafiti na ushauri elekezi kwenye masuala ya utalii na nyanja zinazohusiana nayo. Kifungu cha 4

kinapendekezwa kurekebisha ili kumpa Waziri mamlaka ya kurekebisha Jedwali la Sheria hiyo. Vilevile, inapendekezwa kurekebisha kifungu cha 5 ili kukiwezesha Chuo kutoa tuzo za heshima kwa watu wenye mchango mkubwa katika maendeleo ya Chuo cha tasnia ya usimamizi wa wanyamapori kwa ujumla. Kifungu kipyua cha 5A kinapendekezwa kuongezwa ili kukiwezesha Chuo kuanzisha matawi, vitivo, idara na vitengo. Lengo la marekebisha haya ni kupanua huduma zinazotolewa na Chuo.

Mheshimiwa Spika, marekebisha zaidi yanapendekezwa kufanyika katika vifungu vya 6 na 7 ili kumtambua “Rector” kama afisa masuuli wa Chuo sambamba na kuzingatia viwango na vigezo vilivyowekwa na NACTE katika kuajiri watumishi wa Chuo. Kifungu cha 12 kinarekebisha kwa lengo la kutambua fedha zinazoweza kutengwa na Bunge kwa ajili ya Chuo na zile zinazotokana na uwekezaji uliofanywa na Chuo kama vyanzo vya mapato ya Chuo. Kifungu cha 15 kinarekebisha kwa lengo la kuzingatia matakwa ya Sheria ya Fedha za Umma, Sura ya 348 katika usimamizi, uwajibikaji na ukaguzi wa fedha za Chuo.

Kifungu cha 17 kinarekebishwa kwa lengo la kumpa Waziri mamlaka ya kutengeneza kanuni na kupanua wigo wa maeneo ambayo Bodi ya Usimamizi inaweza kuyatengenezea kanuni. Jedwali linapendekezwa kurekebishwa kwa lengo la kupunguza idadi ya wajumbe wa Bodi ya Usimamizi na kuhakikisha uwakilishi wa wadau muhimu katika sekta ya wanyamapori na utalii.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Tatu ya Muswada inapendekeza kufanya marekebisho katika Sheria ya Hakimiliki na Hakishiriki, Sura ya 218 kwa lengo la kutekeleza masharti mbalimbali ya Mkataba wa Marrakesh “The Marrakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons Who are Blind, Visually Impaired or Otherwise Print Disabled of 2013” wenye lengo la kuwawezesha watu wasioona na wenye uono hafifu kupata machapisho mbalimbali katika muundo unaofikika.

Kifungu cha 3 kinarekebishwa ili kuongeza tafsiri ya misamiati “accessible format copy” “authorised entity” na “beneficiary person” ili kuweka maana iliyokusudiwa kwa masharti mbalimbali yanayopendekezwa katika Muswada huu. Lengo la marekebisho haya ni kuondoa uwezekano wa misamiati hiyo kutafsiriwa

vinginevyo wakati wa utekelezaji wa Sheria. Kifungu cha 12 kinapendekezwa kurekebishwa kwa kuongeza masharti yanayoruhusu uzalishaji na usambazaji wa kazi zilizochapishwa zenye hakimiliki katika namna inayofikika kwa watu wasioona “blind”, wenye uono hafifu “visually impaired” na wasioweza kusoma maandishi “print disabled”. Lengo la marekebisho haya ni kuruhusu uchapishaji au usambazaji huo usichukuliwe kama ukiukwaji wa hakimiliki, vilevile kuwawezesha wanufaika kupata kazi hizo kwa urahisi na kuwasaidia katika matumizi yao.

Kifungu kipyua cha 12A kinapendekezwa kuongezwa kwa kuweka mipaka na vigezo vya uzalishaji na usambazaji wa kazi zilizoruhusiwa kwa lengo la kuweka utaratibu mzuri wa upatikanaji wa kazi hizo ili kuepusha vitendo vya ukiukwaji wa hakimiliki. Lengo la marekebisho hayo ni kudhibiti uchapishaji holela wa kazi zinazotakiwa kutumika kwa wanufaika na kuendelea kulinda hakimiliki. Kifungu kipyua cha 12B kinapendekezwa kuongezwa ili kubainisha aina ya kazi zitakazoruhusiwa kuingizwa nchini au kusafirishwa nje ya nchi. Lengo la marekebisho hayo ni kudhibiti kazi kutoka nje ya nchi zisikiuke mila, desturi na utamaduni wa nchi yetu.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Nne ya Muswada inapendekeza kurekebisha Sheria ya Mwenendo wa Makosa ya Jinai, Sura ya 20. Mheshimiwa Spika, baada ya mashauriano na Kamati, Serikali kupitia Jedwali la Marekebisho ya Serikali imeamua kufuta Ibara ya 24 ya Mswada iliyokuwa inapendekeza kifungu kipyua cha 47A.

Sehemu hii ya Muswada pia inapendekeza kufanya marekebisho katika kifungu cha 91 kwa madhumuni ya kuzuia kukamatwa tena kwa mtuhumiwa aliyeachiwa kufuatia uamuzi wa Mkurugenzi wa Mashtaka kuondoa mashtaka kwa *nolle prosequi* kwa mujibu wa kifungu hicho cha 91, isipokuwa tu kama kuna ushahidi wa kutosha. Aidha, kufuatia maoni ya Kamati, marekebisho haya yameboreshwa ili kuweka bayana kuwa endapo mshtakiwa atakamatwa na kurejeshwa tena Mahakamani basi kesi ianze kusikilizwa siku anapofikishwa mahakamani. Marekebisho yenye maudhui kama haya pia yanapendekezwa katika kifungu cha 98 ambacho kinahusu uondoaji wa kesi mahakamani. Kifungu kipyua cha 131A kinaongezwa ili kuweka masharti ya kutofungua mashtaka mpaka upelelezi utakapokamilika, isipokuwa kwa makosa makubwa.

Madhumuni ya marekebisho haya ni kuzingatia misingi ya Katiba na Utawala Bora, kupunguza msongamano katika magereza na kuboresha masharti yanayohusiana na mchakato wa makubaliano ya kukiri kosa. Vifungu vya 174, 265 na 285 vinavyoweka masharti ya kuwepo kwa wazee wa baraza kwenye mashauri katika Mahakama Kuu vinapendekezwa kurekebishwa kwa lengo la kufanya uwepo wa wazee wa baraza katika usikilizaji wa mashauri katika Mahakama Kuu isiwe kigezo cha lazima bali kiendane na uhitaji wa kuwatumia kutegemeana na kesi iliyo mbele ya Mahakama.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Tano ya Muswada inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Udhhibiti wa Makosa ya Uhujumu Uchumi na Uhalifu wa Kupangwa, Sura ya 200, ambapo kifungu cha 29 kinarekebishwa ili kuzipa uwezo mahakama za chini kutoa dhamana kwa makosa yenye thamani isiyozidi shilingi milioni mia tatu. Lengo la marekebisho haya ni kuzingatia misingi ya haki ya mshtakiwa kupata dhamana kwa kosa linalodhaminika, kupunguza mlundikano wa maombi ya dhamana katika Mahakamu Kuu na kuwezesha maombi hayo kusikilizwa na kuamuliwa katika mahakama za chini.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Sita inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Ofisi ya Taifa ya Mashtaka, Sura ya 430. Marekebisho katika kifungu cha 4 yanakusudia kuainisha majukumu ya Naibu Mkurugenzi wa Mashtaka ili kuendana na Hati ya Uanzishwaji wa Ofisi ya Taifa ya Mashtaka. Aidha, kifungu cha 27C kinapendekezwa kurekebishwa kwa lengo la kuweka utaratibu wa uchaguzi wa Mwenyekiti wa Jukwaa la Haki Jinai la Wilaya pale ambapo Afisa Mwendesha Mashtaka Wilaya hayupo.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Saba inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Baraza la Michezo la Taifa, Sura ya 49, ambapo kifungu cha 6A kinapendekezwa kuongezwa kwa lengo la kuanzisha Mfuko wa Maendeleo ya Michezo. Mfuko unaopendekezwa kuanzishwa una madhumuni ya kugharamia shughuli mbalimbali za michezo, kurahisisha ukusanyaji wa rasilimali fedha na uwajibikaji katika matumizi ya fedha hizo, kuwezesha mafunzo kwa wanamichezo na kugharamia ununuzi, ujenzi na ukarabati wa vifaa na miundombinu ya michezo. Aidha, inapendekezwa kumuwezesha Waziri kutengeneza kanuni zitakazoainisha usimamizi na uendeshaji wa Mfuko huo.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Nane inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Kanuni za Adhabu, Sura ya 16 ambapo masharti mbalimbali katika Sheria hiyo yanarekebishwa ili kuongeza kiwango cha adhabu kwa makosa mbalimbali ili kuendana na hali ya uchumi wa sasa. Lengo la marekebisho yanayopendekezwa ni kuhakikisha kuwa adhabu inayoainishwa katika Sheria itazuia utendaji wa makosa.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Tisa ya Muswada inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Upatikanaji wa Huduma ya Mawasiliano kwa Wote, (Sura ya 422), ambapo vifungu vya 7, 9 na Jedwali vinarekebishwa ili kumtambua Meneja kama Katibu wa Bodi na kuondoa masharti ya ukomo wa muda na sifa za Katibu wa Mfuko.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Kumi ya Muswada inapendekeza marekebisho katika Sheria ya Veterinari, (Sura ya 319), ambapo kifungu cha 2 kinarekebishwa kwa lengo la kuongeza tafsiri ya misamiati mbalimbali itakayotumika ndani ya Sheria sambamba na marekebisho yanayopendekezwa pamoja

na tafsiri za baadhi ya misamiati iliyotumika kwenye Sheria ambayo haikuwa imetafsiriwa.

Kifungu cha 10 kinarekebishwa kwa lengo la kuliwezesha Baraza kuanzisha kanda na kuteua Wasajili Wasaidizi watakaotekeleza majukumu ya Msajili katika kanda hizo. Vifungu vya 15 na 29 vinarekebishwa ili kuongeza wajibu wa kupata mafunzo ya utarajali (internship training) kwa watu wanaokusudia kusajiliwa kama wataalam wa afya ya wanyama kwa lengo la kuongeza ufanisi.

Mheshimiwa Spika, kifungu cha 16 kinarekebishwa ili kupanua wigo wa sababu zinazoweza kumfanya mtu kukosa sifa za kusajiliwa na Baraza. Kifungu cha 21 kinachohusu usajili wa muda kinapendekezwa kurekebishwa kwa lengo la kuwawezesha madaktari wa wanyama kutoka nchi nyingine kufanya kazi mahsusi pekee. Lengo ni kuweka usimamizi madhubuti wa huduma zinazotolewa na madaktari wageni nchini. Kifungu cha 38 kinarekebishwa kwa lengo la kuhakikisha kwamba watu wanaofanya kazi katika vituo vya huduma za veterinari ni wataalamu wenye sifa katika taaluma husika. Kifungu cha 40

kinapendekezwa kurekebishwa kwa lengo la kujumuisha maelezo kuhusu aina ya kituo kuwa miongoni mwa maelezo yanayopaswa kuhifadhiwa kwenye rejesta.

Aidha, inapendekezwa kuongeza kifungu kipya cha 50A ili kujumuisha katika Sheria masharti kuhusu adhabu ya jumla. Lengo la marekebisho yanayopendekezwa ni kuhakikisha kuwa adhabu inawekwa kwa kila kosa lililotendwa kinyume cha Sheria. Kifungu cha 52 kinarekebishwa ili kumuwezesha Waziri kutengeneza kanuni zitakazoainisha taratibu za uendeshaji wa maduka ya dawa za mifugo na usimamizi wa utunzaji, ugawaji na utoaji wa dawa za mifugo. Vilevile, Jedwali linapendekezwa kurekebishwa katika eneo linalobainisha muundo wa Baraza la Veterinari ili kuwezesha mwakilishi wa taasisi za elimu kuteuliwa kutoka taasisi yoyote ya elimu ya juu inayotoa mafunzo ya afya ya wanyama.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo haya na kwa mara nyingine tena, ninaomba Bunge lako tukufu liujadili Muswada huu wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria Mbalimbali (Na. 7) wa Mwaka 2021 (**The Written Laws (Miscellaneous Amendments) (No. 7) Bill, 2021**) na kuupitisha katika hatua ya Kusomwa kwa Mara ya Pili na

ya Tatu na hatimaye marekebisho yanayopendekezwa yawe sehemu ya Sheria za Nchi.

Mheshimiwa Spika, NAOMBA KUTOA HOJA.

Jaji Dkt. Eliezer Mbuki Feleshi
MWANASHERIA MKUU WA SERIKALI